

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Шруб Інни Володимирівни, на дисертацію Погасія Юрія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження. В умовах сьогодення актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Погасія Юрія Миколайовича не може викликати жодних сумнівів, адже як зазначає сам автор, реалізація правоохоронної функції держави покладається на низку суб'єктів, серед яких особливе та самостійне місце належить Службі безпеки України. Діяльність останньої має комплексний характер, оскільки вона поєднує як «класичні» елементи правоохоронної діяльності, так і завдання, пов'язані із захистом та збереженням державного суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу. Отже з огляду на складність сучасних викликів, ефективність діяльності СБУ у сфері реалізації правоохоронної функції держави безпосередньо впливає на рівень довіри громадян до влади, стійкість правопорядку та здатність України протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Саме тому важливим завданням українського законодавця є створення ефективної системи адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України (с.18—19). З огляду на зазначене вище, вкрай важливо забезпечити ефективне адміністративно-правове регулювання реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України.

З позитивного боку слід відмітити те, що дисертаційне дослідження виконано відповідно до сучасних наукових програм, планів та тем, а саме: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р; Комплексного

стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Загалом, аналізуючи **структуру та зміст дисертаційного дослідження**, варто відзначити, що дисертантом у вступі слушно обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, детально визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, правильно сформульовано мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, його методи, наукову новизну, підкреслено практичну важливість висновків, одержаних у результаті проведеного дослідження, узагальнено результати роботи і подано відомості про публікації автора за темою дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок. Список використаних джерел містить 222 найменування і займає 25 сторінок

Дисертаційна робота Погасія Ю.М. поглиблює і доповнює існуючий масив знань у сфері реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, а викладені вище обставини підкреслюють актуальність, своєчасність, суспільну значимість та важливість дослідження порушеної проблематики.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основу дисертаційного дослідження Погасія Ю.М. складають як загальні, так і спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких дало можливість комплексно підійти до вирішення поставлених завдань, зокрема таких як діалектичний, компаративний, логіко-семантичний, методи аналізу,

синтезу, індукції, дедукції тощо. Їх застосування визначило логічну побудову дисертації та дозволило послідовно й науково обґрунтовано реалізувати мету і завдання, поставлені на початку дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців із різних галузевих наук, зокрема: теорії держави і права, адміністративного, конституційного права тощо. Окрім того використовувалися також здобутки фахівців з інших дисциплін, наприклад: теорії управління, соціології, психології, філософії тощо. Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять Конституція України, спеціальні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, а також загальнодоступні відомчі нормативні документи Служби безпеки України. Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні матеріали.

Не викликає сумніву й те, що роботі притаманна **наукова новизна отриманих результатів**, яка полягає у тому, що дисертація є однією із перших спроб на монографічному рівні, комплексно з'ясувати сутність та узагальнити особливості адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, а також сформулювати науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність СБУ взагалі, та в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема (с.22–23). У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

- вперше сформульовано визначення поняття та виокремлено елементи адміністративно-правового механізму реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, до яких віднесено: державну правоохоронну політику; систему підзаконних нормативних документів; суб'єктів організаційної структури СБУ, які забезпечують виконання правоохоронної функції; адміністративно-правові інструменти (адміністративно-правові форми та методи); запропоновано авторське визначення поняття «контрольно-наглядові заходи Служби безпеки України

як складові елементи реалізації правоохоронної функції держави», на основі чого наголошено, що реалізація цих заходів забезпечує здійснення СБУ цільової діяльності, як спеціально уповноваженого державного органу в сфері державної таємниці, обробки, зберігання та використання відомостей, які становлять службову інформацію, а також надають можливість упорядковувати та організовувати ефективну і законну діяльність внутрішніх складових власної системи (с.23);

- встановлено, що правоохоронна функція держави – це окремий напрям діяльності держави, який реалізується спеціальними, правоохоронними органами, що уповноважені законодавством на здійснення адміністративно-правових та інших інструментів попередження, профілактики та припинення правопорушень, а також ліквідацію детермінантів протиправних проявів з метою забезпечення всеохоплюючого стану безпеки і правопорядку на території всієї України. Правоохоронна функція має комплексний державно-владний характер та широкий адміністративно-правовий інструментарій здійснення, який доступний окремому переліку різноманітних за своїм статусом і компетенцією суб'єктів, у тому числі Службі безпеки України. Зазначене в свою чергу підкреслює той факт, що правоохоронна функція виступає важливим об'єктом адміністративного-правового дослідження та потребує більшої уваги з боку наукової спільноти (с.88);

- узагальнено, що Служба безпеки України займає своє, особливе місце в системі правоохоронних органів держави, що обумовлено особливостями її правового статусу та специфікою завдань, які Служба виконує. Безпосередньо СБУ здійснює розслідування кримінальних правопорушень, оперативно-розшукову, адміністративну, контррозвідувальну та іншу діяльність з метою боротьби із правопорушеннями, які посягають на державну безпеку та територіальну цілісність країни. СБУ характеризується спеціальним статусом, який забезпечує її самостійність та незалежність від ключових гілок державної

влади та підпорядкованістю Президенту України безпосередньо. Викладене підкреслює специфіку процесу реалізації правоохоронної функції Службою безпеки України для якого характерна наявність спеціального набору завдань, принципів та нормативно-правової основи, яка, переважно, є засекреченою (с.89-90);

- наголошено, що контрольно-наглядові заходи Служби безпеки України, як складові елементи реалізації правоохоронної функції держави, – це сукупність регламентованих законодавством дій, операцій та процедур, що здійснюються спеціально уповноваженими на їх проведення структурними органами та підрозділами СБУ, з метою виявлення порушень норм законодавства і встановлених ними стандартів, правил та вимог в роботі органів публічного управління, підприємств, установ та організацій, окремих фізичних та посадових осіб, діяльність яких Служба зобов’язана аналізувати та перевіряти (с.140-141);

- зроблено висновок про те, що міжнародний напрямок взаємодії Служби безпеки України з державними та громадськими інституціями у процесі реалізації правоохоронної функції держави має особливе значення в умовах глобалізації безпекових загроз та зростання рівня транснаціональної злочинності. Він проявляється у співробітництві СБУ з іноземними спецслужбами, правоохоронними органами, міжнародними організаціями, закладами освіти з метою координації зусиль у боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю, незаконною міграцією, торгівлею людьми, наркобізнесом та фінансуванням злочинних угруповань. Така взаємодія забезпечує обмін оперативною інформацією, проведення спільних операцій і навчань, а також вироблення узгоджених підходів до запобігання загрозам, які виходять за межі однієї держави. Важливу роль відіграє також участь СБУ у виконанні міжнародних зобов’язань України у сфері безпеки, що сприяє підвищенню авторитету держави на міжнародній арені та зміцненню її позицій у глобальній системі колективної безпеки (с.142);

- обґрунтовано, що для України цікавим є наступний зарубіжний досвід реалізації правоохоронної функції держави: по-перше, децентралізація системи правоохоронних органів, що значно підвищує ефективність та швидкість реагування на локальні проблеми; по-друге, активна співпраця правоохоронців з місцевими жителями, орієнтація на попередження правопорушень, а не лише на їх розслідування; по-третє, підвищення якості підготовки кадрів, створення чіткої системи професійного росту, розвиток військових формувань з правоохоронними функціями; по-четверте, використання сучасних інформаційних систем для обміну даними між різними підрозділами поліції та швидкої ідентифікації злочинців; по-п'яте, забезпечення публічного доступу до звітності про діяльність правоохоронних органів (с.177-178);

- запропоновано: забезпечити посилення дотримання прав, свобод та інтересів громадян в діяльності Служби безпеки України. Це, перш за все, передбачає зміцнення демократичного цивільного контролю над діяльністю СБУ, прозорість і підзвітність її рішень у межах, що не шкодять державній таємниці, а також чітке дотримання принципу верховенства права; переглянути організаційно-штатну структуру СБУ з урахуванням сучасних викликів та загроз, зокрема доцільним є посилення аналітичних підрозділів, які б оперативно узагальнювали розвіддані з різних джерел і забезпечували керівництво держави актуальною інформацією для ухвалення рішень (с.188).

Результати дослідження використовуються у практичній діяльності та освітньому процесі, що підтверджується відповідними актами впровадження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. У висновках до підрозділу 1.2 здобувач досить змістовно обґрунтовує, що Служба безпека України посідає особливе та самостійне місце в системі суб'єктів, що реалізують правоохоронну функцію держави.

Разом із тим, додатково хотілося б уточнити: у чому ж, на переконання автора, полягає специфіка повноважень Служби у даному контексті.

2. Надаючи характеристику адміністративно-правовому механізму реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України, здобувачу, як вбачається, варто було більш детально приділити увагу правовому статусу СБУ саме в контексті реалізації правоохоронної функції держави. З огляду на це, додатково хотілося б уточнити, якими саме є функції СБУ, саме як суб'єкта реалізації правоохоронної функції держави.

3. Судячи зі списку використаних джерел, здобувач, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізував велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених і це є дуже добре, адже автором використано сучасну наукову літературу. Однак Юрію Миколайовичу варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та не боятись виловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

4. Характеризуючи зарубіжний досвід реалізації правоохоронної функції держави та опрацьовуючи можливості його адаптації в національну правову систему, здобувач здійснив комплексний аналіз законодавства ряду держав, і це добре. Разом із тим, аналіз текст дисертації не дає конкретної відповіді на питання про те, досвід якої саме держави імпонує здобувачу і чому саме?

5. Опрацьовуючи напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання реалізації правоохоронної функції Службою безпеки України в умовах режиму воєнного стану здобувач звернув увагу на багато проблемних аспектів діяльності СБУ. Разом із тим, з огляду на чисельні корупційні скандали за участю службовців СБУ, додатково хотілося б уточнити: чому у науковій літературі так мало праць, присвячених проблемі корупції в Службі безпеки України?

Варто відмітити, що висловлені зауваження характеризують складність дослідженої проблеми, а тому суттєво не пливають на загальну позитивну

оцінку та високі наукові здобутки дисертаційного дослідження Погасія Ю.М. Результати дослідження можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для здійснення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених адміністративно-правовим засадам реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права); *правотворчій діяльності* – для розробки нових та вдосконалення діючих законодавчих, підзаконних та відомчих нормативно-правових актів, нормами яких визначаються адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України; *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України; *освітньому процесі* – в процесі підготовки підручників, навчальних матеріалів, а також навчально-методичних та лекційних матеріалів з дисциплін: «Адміністративне право», «Правоохоронні органи», «Правоохоронна діяльність» тощо.

Основні наукові положення, висновки й практичні рекомендації, викладені в дисертації Погасія Ю.М. були достатньо оприлюднені ним у статтях періодичних фахових видань, тезах доповідей науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи висвітлений повно, систематично, послідовно, виклад запропонованих в роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел. Автор обґрунтував власні висновки проведеного дослідження, які є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права України. В цілому, дисертація Погасія Ю.М. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, присвяченим узагальненню адміністративно-правових засад реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України.

Отже, дисертація Погасія Юрія Миколайовича на тему: «Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України» є завершеною працею, в якій отримано нові

науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент

начальник відділу
аналітичної роботи та організації управління
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Інна ШРУБ

